

Innspill til ny fagskolemelding

Norske Fag- og Friskoler Landsforbund (NFFL) representerer frittstående skoler som drives på et ideelt grunnlag. NFFL ønsker med dette notatet å komme med innspill til Kunnskapsdepartementets arbeid med ny stortingsmelding om høyere yrkesfaglig utdanning.

Et samordnet og forutsigbart finansieringssystem

For å sikre et godt fagskoletilbud, er det viktig med et forutsigbart, oversiktlig og helhetlig finansieringssystem. Dette er nødvendig både for drift av eksisterende tilbud og i etableringen av nye studieplasser og er grunnleggende for å sikre en ansvarlig skoledrift og kvalitet i skoletilbudet.

Fagskolene må kunne forvente at tilskudd utdeles på et klart og forutsigbart grunnlag. I dag utfordres dette blant annet ved at ansvaret for tildeling av driftsmidler er lagt til fylkeskommunene. Hvis finansieringen fortsatt skal være delegert til fylkeskommunene, er det helt nødvendig å få på plass et samordnet og forutsigbart regelverk som kan fungere på tvers av de enkelte fylkeskommunene. Retningslinjene må også omfatte hvordan det informeres om muligheten for å søke tilskudd. I dag opplever fagskolene at ulike fylker har svært ulike rutiner for tildeling av tilskudd. En lokal forvaltning og prioritering av tildeling av driftstilskudd, står ikke i veien for at søknadsprosedyrer kan være standardiserte og at saksbehandling er gjenkjennbar fra fylke til fylke. Dette må komme på plass så fort som mulig. Noen fagskoler søker tilskudd fra flere fylker og det er i dag svært ressurskrevende for disse å bruke tid på ulike prosedyrer for tilskudd. Det bør være i alles interesse at både skoler og forvaltningsorgan kan kunne bruke minst mulig tid på unødvendig byråkrati.

Som et eksempel har Folkeuniversitetets fagskole tilskudd fra ni ulike fylker. Skolen må bruke mye tid på å følge ulike prosedyrer i de ulike fylkeskommunene og å følge opp når rutiner og frister ikke overholdes i saksbehandlingen. I tillegg varierer nivå og innretning på støttesatsene fra fylke til fylke hvor de ulike fylkeskommunene har valgt å ha enten en, to eller tre ulike sats. NFFL vil forslå at satsene bør være mer standardisert enn de er i dag og at det sikres at satsene er i tråd med de reelle kostnadene for ulike skoletilbud.

NFFL vil også løfte problemstillingen omkring at fylkeskommunene både står som eier av egne fagskoler og forvalter tilskuddsordningen for alle fagskoler lokalisert innenfor fylket. Da er det en utfordring å sikre en objektiv behandling av søknader og en tillit til at tilskudd fordeles rettferdig. Et framtidig finansieringssystem må adressere denne utfordringen. Skoler som søker om driftstilskudd, må kunne forvente å få gode begrunnelser for fylkeskommunens avgjørelser med henvisninger til et kunnskapsgrunnlag og kompetansebehov. Det er også kun med henvisning til et kunnskapsgrunnlag og med begrunnede vurderinger, at man eventuelt kan diskutere og utfordre fylkeskommunes prioriteringer. Dette er et viktig demokratisk prinsipp ved forvaltningen av disse midlene. En annen problemstilling som må løftes i ny fagskolemelding, er hvordan en sikrer forutsigbarhet i driften av fagskolene når fylkeskommunene hvert år kan komme til å omprioritere tilskudd. Et slikt system kan

bidra til at fagskolene opplever lite forutsigbarhet i driften og kan komme i en konstant konkurranse med andre fagskoler om å utløse tilstrekkelige midler for å kunne opprettholde driften.

At fagskoletilbudet skal møte lokale og regionale kompetansebehov, kan fort bli et for snevert fokus for å sikre fagkompetansen i Norge. Det må komme på plass gode løsninger for kartlegging av kompetansebehov lokalt, regionalt og nasjonalt og systemer for hvordan utdanningstilbud prioriteres av fylkeskommunene, både enkeltvis og i samarbeid for å møte kompetansebehov både på lokalt, regionalt og nasjonalt plan. Siden kompetansebehovet og fagskolene som skal møtes disse, ofte vil krysse fylkeskommunale grenser, er dette også et argument for standardiserte prosedyrer for tilskudd slik at det er enkelt for fylkeskommuner å samarbeide og oversiktlig for fagskoler å forholde seg til flere fylkeskommuner.

I tillegg til å få på plass standardiserte retningslinjer for forvaltningen av tilskuddet, er det behov for å sikre at forvaltningen av tilskuddet gjennomføres i tråd med gjeldende retningslinjer. I dag opplever skoler at blant annet at frister for utbetaling av tilskudd, ikke overholdes. Dette utfordrer skolenes mulighet til å være seriøse utdanningsinstitusjoner.

Det resultatbaserte tilskuddet skal være et intensiv til skolene for å sikre god gjennomføring. Da er det viktig at dette tilskuddet fordeles videre via fylkeskommunene og ut til skolene. Her er det i dag veldig ulike praksis i de ulike fylkeskommunene og det er behov for felles prosedyrer på tvers av fylkeskommunene. Skolene må også ha god informasjon om hvordan dette tilskuddet vil forvaltes i framtida. Dette er viktig for å sikre forutsigbarhet for skolene og deres økonomistyring.

Det er nødvendig med en mer omfattende gjennomgang og samordning av alle tilskuddordningene innen fagskolesektoren. Det er ikke formålstjenlig at mer varige tilbud ved fagskoler blir avhengig av en type prosjektfinansiering. De ulike søknadsbaserte ordningene bør gjennomgås slik at de treffer hensiktsmessig. Det er ressurskrevende å søke om midler og derfor vil det være hensiktsmessig med få, forutsigbare og samkjørte støtteordninger. Dette vil også forenkle informasjonsarbeidet omkring tilskuddsordninger og gjøre det enklere for fagskolene å søke tilskudd.

Bedre finansieringen av fagskolesektoren

Det er behov for en økning i finansieringen av fagskolene. Mange fagskoler opplever i dag at tilskuddet er for lavt til å sikre utviklings- og kvalitetsarbeid ved siden av ordiner drift. Det er en bred politisk enighet i dag om å satse på fagskolene og å styrke høyere yrkesfaglig utdanning. Da er det nødvendig med en finansiering som gir rom for utviklings- og kvalitetsarbeid innen sektoren.

Ulike typer utdanning vil ha ulik kostnad og det er nødvendig med en utredning som dokumenterer de reelle kostandene og som deretter blir grunnlag for fastsettelse av ulike støttesatser som blir like på tvers av fylkeskommuner. At tilskuddet er i tråd med de reelle kostandene ved ulike løp, er selve grunnlaget for å kunne drive gode skoletilbud. En gjennomgang vil med stor sannsynlighet avdekke et behov for økte tilskudd.

I finansieringsordningene for fagskolene og fastsetting av tilskuddssatser, bør frittstående fagskoler bli gitt like gode økonomiske betingelser som offentlige fagskoler. Kravene til drift og kvalitet er lik for alle fagskoler og fagskolene bør ha like økonomiske forutsetninger til å tilby gode skoleløp, uavhengig av eier.

Finansieringsordning for kunstfagskolene

NFFL mener Kunstfagskolene må ha en egen modell for finansiering og ikke være en del av det ordinære finansieringssystemet for fagskolene. Dette er fordi skolene skiller seg fra andre fagskoler på flere viktige punkt. Det er behov for en skjerming av disse skolene hvis fagskoler innen kunst skal eksistere og holde et høyt nivå.

Kunstfagskolene må skjermes fra årlige omprioriteringer basert på etterspørsel etter kompetanse i den enkelte fylkeskommune. Kunstfagene har en egenverdi i samfunnet som grunnlag for levende kunst og kultur og også fordi fagene på ulike måter vil kunne bidra inn i næringslivet med en kreativ tilnærming. Kunstfagskolene er også viktige forskoler for de som ønsker å gå videre med høyere utdanning innen kunstfag. En kan ikke regne med at fylkeskommunene hvor kunstfagskolene er lokalisert, skal bære ansvaret for at det finnes et nasjonalt kunstfagtilbud og dekke en stor andel av kostnadene knyttet til dette. Å opprettholde kompetansen innenfor kunstfagene, er av nasjonal interesse. Kunstfagskolene har et nasjonalt nedslagsfelt og skolene rekrutterer også søkere fra hele landet.

Kunstfagkompetanse er heller ikke i like stor grad tydelig og direkte etterspurt av ulike bransjer innen næringslivet slik som annen kompetanse som dekkes av fagskoleutdanninger. Kunstfagene er allikevel bidragsyttere inn i næringslivet, men kunstfagene blir sårbare hvis den direkte etterspørselen etter kompetanse skal være grunnlaget for en årlig prioritering av tilskudd. Det er derfor viktig at behovet for slik kompetanse vurderes i et større og mer langsiktig samfunnsperspektiv. Norge som nasjon vil alltid ha behov for å opprettholde et godt og bredt utdanningstilbud innenfor kunstfagene uavhengig av skiftende etterspørsel i ulike bransjer og andre periodevise svingninger i lokalt eller regionalt arbeidsliv. Det er vanlig praksis å skjerme kunst og kultur på mange områder i samfunnet nettopp fordi fagene bidrar til samfunnet i et overordnet og mer langsiktig perspektiv både for kulturliv og næringsliv. En slik skjerming må også gjelde for fagskoletilbudene innen disse fagene.

NFFL mener kunstfagskolene må ha en egen finansieringsmodell. Det kan framstå som ryddig at alle fagskoler og utdanningsløp mottar tilskudd etter samme prinsipper, men NFFL mener det må tas hensyn til at noen fag skiller seg ut og trenger andre betingelser for å ivaretas. Stortinget vedtok å skjerme tilskuddet til en gruppe fagskoler da den ordinære tilskuddsforvaltningen ble overført til fylkeskommunene. Blant skolene som ble skjermet, er kunstfagskolene. Årsaken til at disse ble skjermet, var nettopp en bekymring for at kunstutdanninger ville bli nedprioritert i konkurranse med andre fagutdanninger som er mer direkte etterspurt. Denne risikoen er ikke mindre aktuell i dag.

NFFL støtter at det er behov for endringer i dagens tilskuddsordning fordi det over de siste årene ikke har vært noen revidering av hvordan tilskuddet til kunstfagskolene fordeles. Skolene har over disse årene beholdt et fast tilskudd uavhengig av endringer i skoledriften. Dette framstår i dag som en urimelig skjevfordeling av driftstilskudd. Det er imidlertid viktig at dagens ordning avløses av en ordning som sikrer videre drift av kunstfagskolene.

Kunstfagskolene er også sårbare fordi de i hovedsak er små skoler og fordi de skiller seg fra andre fagskoler med opptaksprøver som et viktig opptakskrav. Opptaksprøvene skal sikre et høyt kunstfaglig nivå ved opptak. Da kan det også være aktuelt å ta inn færre studenter et år om søkerne ikke leverer en opptaksprøve som holder et høyt nok faglig nivå. Dette må kunstfagskolene ha mulighet til å gjøre uten at de rammes hardt ved et kutt i tilskudd. Siden skolene i hovedsak er små, har de relativt høye administrasjonskostnader per student. En liten endring i studenttall, vil gi et relativt stort utslag i tilskudd for en liten skole mens administrasjonskostnader og lønninger i stor grad vil være de samme fra år til år hvis skoletilbudet skal opprettholdes. NFFL er derfor imot at

kunstfagskolene skal over til en modell hvor de mottar tilskudd etter årlig studenttall eller antall gjennomførte studiepoeng. Skolene bør fortsatt ha mulighet til å sette krav til et høyt kunstfaglig nivå og ikke bli tvunget til å redusere disse kravene for å fylle opp studentplasser og sikre finansieringen av skolen.

NFFL viser til innspill sendt inn fra Forum for kunsthøgskolene når det kommer til konkretisering av en ny modell for kunstfagskolene. NFFL ber om at en ny modell utformes i tett dialog med kunstfagskolene.

Forutsigbarhet og ryddighet i etablering av nye studieplasser og tilbud

NFFL mener det er behov for mer forutsigbarhet for å legge til rette for utvidelser og nye tilbud i fagskolesektoren.

Når det settes av utviklingsmidler til nye tilbud, må det også være rom for økning i antall studieplasser og en økning i det totale driftstilskuddet slik at det er rom for utvidelser i fagskolesektoren. Generelt bør tilskuddsordningene sees i sammenheng slik at disse er mest mulig helhetlige og forutsigbare.

Det er også et stort problem i dag at satsningen og vedtak om utvidelser i fagskolesektoren, ikke følges opp med midler som sikrer en effektiv søknadsbehandling. Både etablerte fagskoler og mulige nye fagskoler, opplever at NOKUT har blitt en flaskehals med forsinkelser i behandling av akkrediteringssøknader. Det må tilføres midler slik at NOKUT kan gjenoppta normal behandlingstid for søknader om akkrediteringer av fagskoleutdanninger og det må sikres at fagskolesektoren ikke bli stående i en slik situasjon igjen.

Et eksempel som belyser denne problematikken, er situasjonen ved Fagskolen Diakonova. Innen fristen 10. februar 2023 søkte de NOKUT om å etablere tre nye utdanninger. Dessverre fikk de tilbakemelding fra NOKUT om at et overveldende antall søknader forhindret dem fra å starte behandlingen av Diakonovas søknader våren 2023, og det var ikke mulig å estimere når behandlingen kunne starte. Først i februar 2024 fikk skolen informasjon om at akkrediteringsprosessen var startet.

Det er avgjørende at fagskolene har akkreditering på plass for å søke om offentlige driftsmidler. Fristen for å søke offentlige driftsmidler i dette tilfellet var 15. desember 2023. Siden akkrediteringen ikke forelå innen denne datoen, kunne ikke skolen søke om driftstilskudd før 15. desember 2024. Dermed vil oppstart av studiene først kunne skje påfølgende høst 2025. Dette illustrerer en tydelig uholdbar situasjon.

Styret i NOKUT vedtok i tillegg at det ikke ville være søknadsfrister for godkjenning av utdanninger våren 2024, på grunn av en kø av ubehandlede søknader og kapasitetsutfordringer i NOKUT.

Disse eksemplene understreker behovet for effektive og raske saksbehandlingsprosesser hos NOKUT. Det er nødvendig for å sikre at utdanningsinstitusjonene kan planlegge og iverksette nye studietilbud i tide, og for å unngå uforholdsmessige forsinkelser i oppstarten av viktige utdanningsprogrammer. Det er av avgjørende betydning at administrative prosesser drives effektivt for å støtte utviklingen og tilgjengeligheten av utdanningsmuligheter.

Fagskolene er lovpålagt å utvikle utdanningene i samarbeid med arbeidslivet. Store forsinkelser i opprettelse av skoletilbud, vil gi skoene utfordringer med å svare på arbeidslivets behov. Fagskolene vil heller ikke fremstå som attraktive samarbeidspartnere dersom det skal gå over to år fra en akkrediteringssøknad er sendt, før et utdanningstilbud er på plass.

I mange sammenhenger blir fagskolene pekt på som en viktig del av løsningen for å møte framtidens kompetansebehov. (Dette er blant annet omtalt i NOU 2023: 4 Tid for handling. Personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste og NOU 2022: 13 Med videre betydning – Et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole.) Da kan ikke NOKUT være en hindring for en god utvikling av fagskolens tilbud.